

Два нові фонди стипендійні.

Володимир ГНАТЮК (/taxonomy/term/3917)

Олександр Кониський і Яків Головацький.

З початком цього року повстали при Науковім товаристві ім. Шевченка два нові стипендійні фонди; один імени Олександра Кониського, другий імени Якова Головацького. З огляду, що в нас дуже мало ще таких фондів, а потреби на них по причини зросту середних шкіл таї недалекого заснованя університету дуже великі, подаємо про них докладніші інформації в надії, що вони будуть заохотою для маєтніших наших людей до наслідуваня щедрих жертводавців.

Стипендійний фонд імени Ол. Кониського має за собою вже маленьку історію. Як відомо, Ол. Кониський умер в грудни 1900 р. У своїм заповіті полишив він значнійший капітал на ріжні громадські ціли, між тим 10.000 рублів (=25.000 кор.) Науковому тов. ім. Шевченка на піддержанє наукової діяльности, але під умовою, що воно перемінить ся до десятиох літ на Академію Наук. Покійний не був очевидно докладно поінформований про наші відносини і не знав, що така переміна не залежить від самих нас, але переважно від інших чинників.

Вставив отже таку точку в заповіт у добрій вірі, думаючи, що через те зробить натиск на швидшу переміну, до якої він привязував велику вагу. На випадок, коли б така переміна не наступила до означеного часу, заповітна сума переходить до київського університету і призначаєть ся на стипендії для студентів. Тому, що перша точка не сповнила ся доси, запис для Наук. тов. ім. Шевченка упав.

Побіч цього головного запису полишив покійний письменник ще деякі інші поменші, а виконавцем установив д. Ол. Лотоцького.

Одначе родина покійного, що не має ніяких відносин до українства, запротестувала проти заповіту перед компетентними властями і розпочала процес, що тягнув ся аж по кінець 1912 р. Суд віддалив вправді претенсію родини і затвердив заповіт, але через ріжні формальности справа проволікла ся ще цілий рік і аж у лютім цього року одержало товариство 7000 рублів (=17.686 кор.) на ось які ціли:

- 1) 1000 рублів на премію за найліпшу біографію Т. Шевченка.
- 2) 500 рублів на виданє популярної книжки про права і обовязки кожного чоловіка як горожанина свого краю.
- 3) 500 рублів на ціли бібліотеки.
- 4) 5000 рублів (=12.276 корон) на стипендії для студентів філософії львівського університету.

Головні точки фондацийного акту для стипендії, уложені виконавцем тестаменту у порозуміню з виділом товариства, такі: 1) Стипендією завідує Наук. Тов. ім. Шевченка. 2) Наколиб воно перестало існувати, тоді ліквідаційні збори передають її такій інституції, що згодить ся переймити її під уложеними тепер умовами. 3) Стипендия виносить 500 К і творить ся з відсотків. Надвишку дописуєть ся так довго до капіталу, аж наросте друга стипендия. 4) Стипендия надаєть ся такому студентови філософії IV. року, який викажеть ся надійними початками наукової роботи. 5) Може бути продовжена ще на один рік.

Таку довічну памятку полишив по собі в нас Ол. Кониський, сей визначний громадянський діяч і письменник, який належав до перших нователів товариства, до перших промоторів переміни його в наукове, який перший надрукував у його виданях простору доси неперевисшену двотомову біографію Т. Шевченка та ще в повіті визначив премію на нову біографію, оперту на невідомих до смерти жертводавця жерелах та дослідях. А виконавець тестаменту, д. Лотоцький, заслужив на повне признанє, що довів справу, получену з ріжними клопотами, до кінця.

Другий стипендійний фонд, ім. Якова Головацького, заснувала жінка покійного Марія, яка жие доси з доньками в своїм маєтку Вотни, коло місточка Бихова, в Могилівській губернії, та син Всеволод, що лікарює в Москві. Яків Головацький оженив ся 1841 р. в Криворівни з донькою довголітного місцевого пароха, Андрія Бурачинського. Утворюючи стипендію, основники застерегли право першенства власне тим кандидатам, що належать до родин Головацьких і Бурачинських.

Головні точки фондацийного акту такі: 1) Фонд остає під зарядом Наук. Тов. ім. Шевченка, а в разі його розв'язання переходить до тої інституції, до якої переходить майно товариства. 2) Основний капітал виносить 5.400 К і зложений у вартнісних паперах. 3) З процентів капіталу виплачуєть ся що року стипендия в висоті 250 К, а всякі надвижки дописують ся до капіталу і вони йдуть на утворенє другої стипендії. 4) Стипендия призначаєть ся для бідних учеників української народности в Галичині, зі шкіл народних, середних, або університета. Першенство (при рівних кваліфікациях) мають кандидати споріднені з Головацькими і Бурачинськими, а в дальшій мірі студенти, що віддають ся студиям над українською мовою. 5) Стипендия побираєть ся до кінця студий, але товариство може з важних причин відібрати її стипендистови.

Стипендия ім. Як. Головацького так само, як стипендия ім. Ол. Кониського, входить у жите в осени, з початком 1914/15 шкільного року.

Так отже й память Я. Головацького утревалить ся в нас раз на все в широких кругах громадянства. А се не буде несправедливо. Я. Словацький належав до робучих і енергійних людей, але не тих силачів духа, що вміють поборювати всякі перепони та усувати колоди, що стають їм поперек дороги. Він радше обходив ті колоди, а де не міг перейти, то підлазив, як сам висловлював ся. Через те виробила ся в його діяльности та двійність, що характеризує у нас — на жаль — не лиш його одного. З так званої "трійці" 30-их років лише один М. Шашкевич витревав до смерти на обраній дорозі; Ів. Вагилевич скінчив у польськїм, а Я. Головацький в російськїм таборі. Подібних прикладів є в нас більше. Отся двійність причинила ся до того, що пізнійша діяльність Я. Головацького заслонила попередню та усунула її в тінь. А тимчасом попередня діяльність Я. Головацького далеко важнійша і має непорівнано більше значіння від пізнійшої. Нї російська суспільність, нї російська наука не відчули того, що в особі Я. Головацького набули якусь визначну одиницю, а вже і мови не може бути про те, щоб та одиниця протоптувала стежки та вказувала російськїй суспільности, куди має йти, за те в нас початкова діяльність Я. Головацького й його товаришів мала як раз такий характер. І то не було блуканє на помацки, але діяльність зовсім свідомо своєї мети. Аж до 1849 р., то б-то до одержання професури у Львові, виступав Я. Головацький усе як свідомий Українець і се відбило ся у всіх тодішних його працях, які писав до того чистою народньою мовою. Коли у Львові зіткнув ся з усякими тодішними язовиковими "аристократами", в роді Зубрицького й інших, починає шукати за якоюсь невідомою мовою і вже свої "Три вступительні преподаванія о рускїй словесности" (1849) друкує инакше, як доси, з ріжними примітками, а "Граматику руского язика" (1849) таки добре поприперчував усякими варваризмами, хоч в обох працях обороняє з цілою рішучістю самостійности української мови. По 1850 р. пише чим раз "твердшою" мовою, але Українцем почуває себе до 60-тих років і ще в 1862 р. висилає лист до петербурської Основи, який про се свідчить яскраво. Пізнійші особисті обставини, суспензия, поїздки на виставу до Москви і перехід до Росії, перевели його в російськїй табор, в яким уже й скінчив.

Найінтензивнійша діяльність Я. Головацького припадає як раз на дні молодости, на 30—40 роки. Всї тодішні виданя, що мали вартість і вплив на нашу суспільність (Русалка Днѣстровая, Вінок Русинам на обжинки (два томи), Приповідки Гр. Лькевича), складали ся при його визначній участі. Він один із перших почав також інформувати чужинців про наші відносини (Zustande der Russinen, 1844у: Zeitschrift fur slav. Literatur, Cesta po halicke, a uherske Rusi, 1841—1842; O halicke a uherske Rusi, 1843, в Casopis ceskeho Museurn). Побіч того приготавляв він у 40-их роках свою велику збірку народних пісень, яка друкувала ся дуже довго в Московських "Чтеніяхъ" та вийшла окремо в чотирох томах аж 1878 р. і яка — не вважаючи на ріжні хиби й недостачі — подавала таке багатство материялу, що звернула на себе загальну увагу в науковім світі та ще й нині має свою вартість хочби через те, що записи, надруковані в ній, належать до найстарших, а надто, що багато з надрукованих там пісень загинуло нині і більше їх не доведеть ся записувати.

Отсеї праці, зробленої для нас, не може затемнити пізнійша метаморфоза Я. Головацького; докладнійше висвітлить її монографія про перший період діяльности Я. Головацького, що саме тепер приготавляєть ся до друку. Буде також передрукована його "Розправа о язичі южноруськїм і його наречіях" із оригінального рукопису, якого текст ріжнить ся дуже значно від друкованого.

[Діло]
18.04.1914

До теми

Літературні замітки (/node/98432)

Над свіжими могилами. (/node/84996)

В справі української літературної мови (/node/82334)

В справі української правописи (/node/82333)

Війна і народні вірування. (/node/76660)

Руське книговидання середини XIX ст. і спонсорські кошти (/node/69807)

Add a comment...

Facebook Comments Plugin

Збруч

Like Page 16K likes

Номо сариєнс - креативні, як ніхто

267 генів відрізняють наш вид від неандертальців і шимпанзе.

20.05.21 | | Наука

(/node/105295)

18 днів і 19 музичних подій

Володимир Сивохіп

Львівська національна філармонія імені Мирослава Скорика, за доброю традицією завдовжки у сорок років, в останній декаді травня запрошує на феєрію майстерності – найстаріший та наймасштабніший в Україні Міжнародний фестиваль музичного мистецтва «Віртуози».

19.05.21 | | Штука

(/node/105247)

Прекрасний старий світ українців

Володимир МОЛОДІЙ

«Якби залишилися тоді на Польщі, жили би добре», – говорила моя бабуся. Жаль, який люди пронесли через все життя, можна передати достоту влучною метафорою беззвучного крику.

19.05.21 | | Галичина

(/node/105248)

Імена і суб'єктність

Анастасія Левкова

Транслітерація слов'янських власних назв – на противагу адаптації – стає дедалі поширеніша, і, либонь, не випадково

18.05.21 | | Дискурси

(/node/105217)

Що це за народи?

Роман Сольчаник

Ми знаємо, чим закінчилося обрання шоумена на найвищу державну посаду в Сполучених Штатах. З огляду на це, може лише сподіватися, що США й Україна це «дві великі різниці»

18.05.21 | | Дискурси

(/node/105215)

Нова форма бактерій

Археї у гарячих джерелах розкладають рослинний матеріал, не виділяючи метану.

18.05.21 | | Наука

(/node/105235)

Руйнівник Січі на берегах Збруча

Дмитро ПОЛЮХОВИЧ

Знайдена найдавніша реліквія Старого кордону – могила донського козака, датована кінцем XVIII століття.

18.05.21 | | Галичина

(/node/105233)

Джерела близькосхідного протистояння

Петро ГЛАДІЄВСЬКИЙ

Допоки не буде розірвано зв'язок палестинців з Москвою, миру на Близькому Сході марно сподіватися.

18.05.21 | | У світі

(/node/105224)

© 2021 zbruc.eu

Передрук та інше використання матеріалів, що розміщені на сайті, дозволяється за умови посилання на zbruc.eu.

[in](#) [f](#) [G+](#) [🐦](#)